

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 26. НОВЕМБРА 1891.

ГОД. XVI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 25.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака представа, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

БРАЧНА СРЕЋА.

(Наставак.)

Трећи је чин у тој вивијевској улици; и гроф „Д'антре-шо“ први је ту. По реду долазе овамо: најпре љубавник Јованка, и тражи ту грофицу „Д'антре-шо“, која проводи љубав са њеним мужем; затим Андрија Таверни, тражећи такође тога грофа „Д'антре-шо“, који са његовом женом проводи љубав! За тим и Луција, па и њихов отац и матери, сви тражећи тога грофа и грофицу „Д'антре-шо!“ На један пут се сви ту видеше, и Таверни и Јованка пребацивали су једно другом, да су прекршили веру брачну, јер то изводе из оних ћаволских писама Јулијанових. После великог чуђења, ко направи ту збрку са тим писмима, улази тај гроф, грофица — „Д'антре-шо“ у лицу Јулијана Берто-а, и објашњује свој поступак, да је то учинио само за то, да сједини Андрију и Јованку, који су чевнули једно за другим, а то нису никако показивали. А Бога ми, Берто је желео и своју жену, која му се сад учинила дебља но пре. И у томе је успео. Жене се врате својим мужевима, па и Анри Шовел узима своју Марту, за коју је чак учинио толику жртву, да напишеше, по диктанту Јулијана, оно нисмо грофа „Д'антре-шо“-а банкар у Андрији Таверни-у.

То је, у кратко, садржина ове врло занимљиве комедије Валабргегове.

Из овога се врло лако да разумети и тенденција ове комедије. Одсудно се устаје противу данашњега „модног“ васпитавања девојака.

Улога главног кривца таког васпита-

вања девојачког даје се баш матери, која, својим понашањем и владањем, даје углед својој кћери. Наш народ не вели бадава: „Каква матери таква кћи; какав отац, такав син.“ Овим речима исказана је врло велика философска истина, — истина, коју, када, наше матере слабо имају у виду; јер се и код нас одомаћило оно проклето „модно“ васпитање девојака само у клавиру и игрању, које смо били срећни да добијемо од „просвећених“ својих суседа. Овде је врло јасно показано колико материнско понашање према своме мужу утиче на кћери. Свака матери, која хоће да јој је кћи срећна у браку, треба да гледа, да својој кћери да углед, који неће код њеног детета проузроковати какву осорљивост, јогунство, или прохтев, да овлада својим мужем. А то свака матери може врло лако учинити.

Конзеквенција догађаја, и доследност карактера личности ове комедије, изведена је врло лепо. Главне личности: Јованка и Луција и њихови мужеви: Андрија Таверни и Јулијан Берто, представљени су онако како је и било њихово природно васпитање. Јованка и Луција, васпитане од матере по „новој моди“ не за домаћице и матере, већ за играчице и свирачице у клавир, и т. д. нису ни могле замислити, да оне буду у свему послушне својим мужевима, који би се радије са својим женама забављали код куће, него оне са разним ласкачима и удварачима на игранкама. Али за своје јогунство, упорство, и својевољство оне су дosta кажњене тиме, што су њима муже-

ви њихови побудили љубомору, која се у велики степен развила. Јованка је морала молити прво свога Андрију за оправштај. Поред тога Луцији, коју је Јулијан вратио, допустио је писац да своме мужу опали добар шамар, кад је он, прикривен у стану у вивијевској улици, прислушкивао, шта ове две љубоморне жене говоре. Ал', када је писац овим вишем хтео да казни Јулијана, који се није баш ни најмање секирао, кад је већ помишљао да узме к себи своју стару пријатељицу, за своју собарицу. Карактер Андрије Тавернија је веран и угледан. Човек, муж, који је искрено љубио своју жену, никако није могао допустити, да други различити „домаћи пријатељи“ ласкају његовој

жену, на коју само он има права. Па и кад га је оставила жена, и кад се на његове молбе није хтела вратити, он је показивао мржњу, али у души је био ипак одан њој и љубио је до крајности, као и она њега. Отуда и оне љубоморности код њих обоје. Јулијан Берто, са свим супротните нарави Таверновој, није се секирао што је без жене остао, јер ју је, с пуно разлога, вратио сам њеним родитељима. Али ипак био је донекле вера, т. ј. није прекршио брачну срећу. За то што је помишљао на то, добио је од своје Луције шамар. Уз то, он је морао први да приђе својој жене, да је моли за оправштај, да се помире.

(Свршиће се.)

Л И С Т И К.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Федора, драма у четири чина, француски написао Сарду, превео Ј. Мишкатачић)

После несумњивога успеха, који је „Федора“ Викторијена Сарду-а постигла, кад су је овде у нас пре четири године први пут дали, могао је познавалац наших позоришних прилика с поузданјем прорећи, да ће стално остати на репертоару или се бар сваке сезоне, коју дружина српског народног позоришта проведе у својој „престоници“, погрејати. И није инако. Парадност натписне улоге и сувише мами, а да би јој могла одолети икоја иројина, у које се глумачка амбиција дигла ма само за један степен над тачку смрзавања. А не би Софија Вујићка, којој су хвале вредну амбицију већ до тачке врења кадре да дотерају репертоарне прилике или управо неприлике — да говоримо с њоме а против једног свог брата у Лесингу, који управи, и онако већ склоној на претеране концепсије „укусу публике“, повлађује, што „даје више веселе него жалосне комаде.“ У тим је приликама „Федора“ баш „чакља спасенија“ и за потиснуте или бар преко мере незабављене иројине и за онај, ма и премалени део публике, којем позориште није само разоноди и уточиште, само ће се уклонити испред „туге и невоље у обичном животу“, него још и нешто друго. Премалени тај део публике бар не радо гледа институт те врсте, као што је српско народно позориште, да буде врзино коло лакријама само

и чаролијским играма са „провалама.“ А док мора заједно с управом и једним делом штампе да води рачуна о укусу велике већине у публици те да мирно чека да се „одушевљење“ публике већ једаред смиљује а и на приказиваче да се већ једаред смеју ставити праведни захтеви, да „буду потпуно господари свом гласу, да и онда задрже јасноћу изговора, када наступе патетичне сцене,“ — донде ће добродошликом, као оазу у пустини, морати поздрављати и Сардуову „Федору.“

Трећи овај приказ „Федоре“ овде у Новом Саду био је на оној висини, која јој је у првима извојевала успех. Вујићка се и овога пута наоружала, како она то уме у улогама те врсте, а што није, бар спољашње, успела, као у првима мања — аплауз једва ако је смео помолити зуба и после уметнички савршено изведенних призора — то за цело није била кривица до ње, него до тога, што је бројем претежнији те дакле и јачи онај део публике, који не зна шта ће од велика одушевљења те као махнит таше, кад му који од љубимаца — овима иначе и с моје стране част и признање! — онако са свим по парорски пљуцне. Лориса Ипанова приказивао је и овога пута Веља Миљковић с разбором и са пуно племените ватре, јегуљастој пак графици Сухаревљевој била је Тинка Лукићка овога пута необично срећна тумачица. За Спасићева Де Сирије-а не може се то исто рећи. Даровитом том и врло употребљивом младом глумцу не

лежи Де Сирије за сад још згодно, јер Спасић још није имао довољно прилике да присвоји ону елегантну лахкоћу и ионшалансију, која карактерише бесприкорне каваљере соја Де Сиријеова. С тога му се још не може са свим озбиљно у грех уписати ни иначе неопростива омашка ип рицто фрака; фрак је наиме у Спасићева Де Сиријеа био консеквентно закопчан и то тесно од најгорњег до најдоњег дугмета.

Г.

(Распинућа, чаробна позоришна игра у 5 чинова, с певањем, од Рајмунда, превео И. Стојановић, музика од К. Крајцера.)

— Заиста смо ми далеко заостали иза свих јевропских народа, како у свему осталом, тако особито у позоришној књижевности и уметности. Па да боме, кад већ немамо доста људи — каквих људи, немамо ни човека — који би нам износили на позорницу верне слике из нашег народног живота, бар да умемо пратити развитак модерне светске књижевности те да своју публику поведемо правцем, којим иде данас публика свих већих и напреднијих јевропских народа. Не, у место тога ми још уживамо у чаробним играма, у Рајмунду!

Тако би можда уздахнуо какав „верни пратилац“ нове и најновије позоришне књижевности, која хоће да завлада позорницама од Москве до Париза, од Палерма до Идинбурга и Кристијаније. Ако бисте заустили да му што одговорите, да правдате, ако не баш Рајмунда, он бар нашу позоришну управу и публику, лепо би вас дочекао.

— Али знате ли ви ко је и шта је Рајмунд? То је најотрцији, то је — ако забораву има суперлатива — најзaborављенији праоблик немогућих, детињастих позоришних игара, што их Французи зову *vieux jeu*, *vieux répertoire*. Оно имају и данас по велиkim градовима, на пр. у Паризу, особите позорнице, које приказују највише таке ствари, под именом *féeries*, немачки *Zauberstück*, *Zauberposse* или, као што је Рајмунд назвао свој комад *Zauberstückchen*. Али то је само за децу, и малу, да не речем луду, и велику. Те се ствари не узимају озбиљно ни у разборитијој публици, ни у критици, а камо ли да се износе на озбиљну сцену, која ваља да напредује с осталим светом, као што је или бар као што би требало да је наше српско народно позориште. Па још Рајмунда! Та Рајмунда је напустио већ и сам Беч, његов завичај, који се пре 50—60 година опијао и заносио његовим „чаролијама“, а ви хоћете да се наша публика задовољи таком умном храном, и то у време Золе, Додета и Метерленка, Ипсена и Судермана, Достојевског и Толстога!

Наравно, кад вас ко заокупи тако крупним именима, од којих је свако по један пророк са великим општином, са читавим народом верних

и оглашених око себе, тада нема приговора, он вам је запушио уста, управо смрвио вас је и укопао, наваливши на вас онолико надгробних плоча колико је избацио имена и — The rest is silence!

„Мртва уста не говоре,“ вели народна реч. За то, ако ја ипак још даље говорим, то није на уста, него на *черо*, којим управља мој дух с оне стране тамна гроба,“ као што ће ми веровати сваки, који зна шта је спиритизам и који је бар чуо приповедати о спиритистичким *séance*-ама.

(Свршиће се.)

П О З О Р И Џ Т Е.

(Опера „Балканска царица“.) Недавно изашло је штампом повеће музичко дело „Балканска Царица“, драма у три радње Николе I. кнеза црногорскога и т. д. Углазбио Dionisiје de Sarno San Gjorgjo. Издање удешено за певање и гласовир. Edition C. Schmidl & Co, Trešte. Цена 6 фор. или 15 динара.“

Опште је познато, да је јуначки кнез црногорски Никола I. пре више година испевао драку „Балканску царицу“, о којој се много писало у домаћим и страним новинама. Драмата приказивала се већ у Црној гори у „Зетском дому“ на Цетињу. Господин Дионисије де Сарно Сан-Ђорђо, учитељ музике — ако се не варамо у Котору — створио је од те кнезове драме *operu*, прву црногорску *operu*, испустивши просто нека лица мање значенита. Оперу своју удесио је де Сарно за певање и гласовир, те је тај удешај свој дао штампата (текстом ћирилским) у Трсту.

„Балканска царица“ од де Сарна није међутим ни права опера ни мелодрама. Ево шта он сам каже о своме делу: „Нека се не мисли, да сам сваку полеђину страницу ове књижевне драме одabrao и углазбио, не, јер би ме то на далеко било одвело; ја сам онолико извадио, колико ми је допуштено било, а да ми радња посве дуга не испадне. Ипак ова моја радња не би могла бити на позорници представљена, једно за то, што јој нема свезе потребите музикалној драми, а друго ради њезине дужине и иногих „а соло“ протагнисте; а кад би се баш хтела на позорницу изнети, нужно би било много штошта скратити још и због тога, да се умањи големи труд певача, особито тенора.“

„Балканска царица“ штампана је у облику опере „Cavalleria rusticana“, те обухвата 234 стране. Спољашњи облик је веома укусан; штампа чиста, лепа и јасна. На омоту има красну алегориску слику, коју је нацртао познати вештак Иван Рендић, а изнутра је дело урешено изврсно погођеним ликом дичнога кнеза и песника.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

16. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 10.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 26. НОВЕМБРА 1891.

КРАЉ ЛИР.

Трагедија у 5 чинова, од В. Шекспира. Први чин превео Др. Лаза Костић, прву половицу трећег чина А. Хацић, а све друго др. Ј. Д. Стефановић. За српску позорницу удесио А. Хацић. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Лир, краљ од Британије	Ружић
Краљ француски	Рајковић
Кнез бургундски	Станковић
Кнез од Корнвала	Илић
Кнез од Албаније	Марковић
Гроф Кент	Спасић
Гроф Глостер	Лукић
Едгар, син му	Миљковић
Едмунд, ванбрачни син глостеров	Васиљевић
Куран, дворанин	Стефановић
Освалд, дворски управитељ гонерилијн	Бакаловић
Дворска будала	Добриновић
Старац, закупник на добру глостеровом	Станковић
Лечник	Славић
Капетан	Стојковић
Гласник	Жикић
Гонерила	Т. Лукићка
Регана лирове кћери	С. Бакаловићка
Корделија	М. Марковићка.

Пратња лирова, витезови, гласници, војници. — Збива се у Британској.

Војничка музика петроварадинске пешачке пуковније бр. 70. свираће ове комаде:
 1. „У бој!“ Марш. — 2. „Царска гавота“, од Морлија. — 3. „Chi dura vince.“ Каватина, од Рика. — 4. „На мору.“ Песма, од Шуберта. — 5. „Смеса“ из Штраусове опере: „Der Zigeunerbaron.“

У четвртак 28. новембра по други пут: „Мој цеп.“ Шаљива игра у 3 чина, од Мите Калића. — За тим: „Пркос.“ Шаљива игра у 1. радњи, с певањем, од Р. Бенедикса, посрбио др. Ј. Андрејевић, музика од А. Максимовића.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.